

Usmernenia EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa

I Úvod

1. Dohovor o právach dieťaťa je historicky najratifikovanejšou zmluvou v oblasti ľudských práv. Spolu s opčnými protokolmi obsahuje komplexný súbor právne záväzných medzinárodných noriem pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa. Tieto nástroje, spolu s inými medzinárodnými a regionálnymi normami v oblasti práv dieťaťa vrátane noriem prijatých Radou Európy, sú pevným základom pre zabezpečenie ľudských práv pre všetky deti bez akejkoľvek diskriminácie a sú zároveň orientačným bodom pre podporu a monitorovanie pokroku v uplatňovaní práv dieťaťa.
2. Ďalšie medzinárodné záväzky k presadzovaniu a ochrane práv dieťaťa boli prijaté na osobitnom zasadnutí Valného zhromaždenia OSN o deťoch (UNGASS) v máji 2002 a poskytujú časovo vymedzenú stratégiu vykonávania a monitorovania pokroku. Prijatím deklarácie a akčného plánu „Svet vhodný pre deti“ na zasadnutí UNGASS v roku 2002 sa hlavy štátov a predsedovia vlád zaviazali k celosvetovej podpore práv dieťaťa a k vykonávaniu dohodnutých cieľov, stratégií a činností. Okrem toho sa dosiahla globálna podpora pre Miléniovú deklaráciu a rozvojové ciele tisícročia, ktoré sa priamo týkajú práv dieťaťa. V dokumente o výsledkoch svetového samitu z roku 2005 sa opätovne zdôraznil význam naplnenia týchto cieľov.

3. Na úrovni EÚ slúžia usmernenia v oblasti ľudských práv ako pevný regionálny rámec pre prácu EÚ pri presadzovaní a ochrane ľudských práv v rámci celkovej vonkajšej politiky EÚ v oblasti ľudských práv, aj pokiaľ ide o práva dieťaťa. EÚ sa pri podpore práv dieťaťa už roky angažuje v rozmanitej činnosti, ako je najmä:
- vykonávanie usmernení Rady EÚ z roku 2003 o deťoch v ozbrojených konfliktoch,
 - vyzdvihovanie práv dieťaťa v jednaní s tretími krajinami, najmä v rámci politického dialógu,
 - financovanie projektov na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, najmä prostredníctvom Európskeho nástroja pre demokraciu a ľudské práva (EIDHR – European Instrument for Democracy and Human Rights),
 - monitorovanie pokroku pri posilňovaní práv dieťaťa a podpora reformy ochrany detí v kandidátskych a potenciálnych kandidátskych krajinách počas celého procesu rozširovania,
 - EÚ spolu so štátmi Latinskej Ameriky v Organizácii Spojených národov každoročne podporuje rezolúciu o „Právach dieťaťa“ a pravidelne vyzýva štáty k podpísaniu, ratifikácii a vykonávaniu Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov,
 - podpora činnosti príslušných medzinárodných i regionálnych aktérov v oblasti práv dieťaťa, najmä Generálneho tajomníka OSN, Bezpečnostnej rady OSN, orgánov zmluvy o OSN, najmä Výboru pre práva dieťaťa, osobitných postupov a mechanizmov OSN, ako aj podpora príslušných organizácií OSN, konkrétne UNICEF, OHCHR, ILO, WHO a UNFPA a regionálnych mechanizmov, najmä Rady Európy, OBSE, Európskej siete ombudsmanov pre deti a organizácií občianskej spoločnosti,

- v rámci rozvojovej politiky EÚ „Európsky konsenzus o rozvoji“ zahŕňa dodržiavanie práv dieťaťa zo strany členských štátov EÚ odkazom na hlavné medzinárodné rámce o ľudských právach a rozvojové ciele tisícročia.

Prístup ES k deťom má tri zložky, ktoré riešia: i) konkrétne otázky, ako je násilie na deťoch, deti postihnuté ozbrojenými konfliktmi, obchodovanie s deťmi atď.; ii) práva a potreby detí prostredníctvom konkrétnych tém, ako je vzdelávanie a zdravie, a iii) čoraz väčšie uplatňovanie hľadiska práv dieťaťa, ako jednej z prierezových otázok, ktorej je potrebné venovať pozornosť pri všetkých programoch a projektoch financovaných zo strany ES.

Usmerňujúce poznámky na vykonávanie tejto politiky a usmernenia ES pre uplatňovanie hľadiska práv dieťaťa na úrovni krajín vyžadujú, aby boli práva dieťaťa prierezovou súčasťou prístupu založeného na ľudských právach. Politické dokumenty v jednotlivých odvetviach sú ďalšími nástrojmi činnosti.

4. Napriek komplexnému rámcu nástrojov, noriem a záväzkov týkajúcich sa práv dieťaťa a prvotného pokroku pri dosahovaní dohodnutých cieľov pre milióny detí je každodenná realita v ostrom rozpore s uvedenými záväzkami a cieľmi: deti stále čelia vážnym hrozbám, ktoré ohrozujú ich prežitie, chýbajú im možnosti na kvalitné vzdelanie, riadnu zdravotnú a sociálnu starostlivosť; sú obeťami najhorších foriem detskej práce, sexuálneho využívania a zneužívania, chorôb, ozbrojených konfliktov a rôznych foriem násillia; sú nútené do manželstiev v útľom detstve a musia sa podrobovať škodlivým tradičným zvyklostiam. Deti zo zraniteľných skupín alebo deti v obzvlášť zložitých podmienkach čelia osobitným rizikám a sú vystavené diskriminácii, vytlačaniu na okraj či vylúčeniu zo spoločnosti. Dievčatá čelia osobitným rizikám a vyžadujú si zvýšenú pozornosť.

Následný proces, ktorý nadviazal na mimoriadne zasadnutie Valného zhromaždenia OSN o deťoch z roku 2002 (UNGASS), ako aj monitorovanie, ktoré vykonal Výbor pre práva dieťaťa, dokazujú, že Dohovor o právach dieťaťa sa stále neuplatňuje v dostatočnej miere a že mnohé časovo vymedzené ciele z UNGASS-u, ako aj referenčné hodnoty týkajúce sa rozvojových cieľov tisícročia sa zďaleka nenaplnili.

5. Aby sa vyriešil tento stav a vytvoril priestor pre udržateľnejšiu a systematickejšiu činnosť na podporu práv dieťaťa v rámci vonkajšej politiky, EÚ sa rozhodla, že základom ďalšej celosvetovej podpory a ochrany práv dieťaťa budú nasledovné usmernenia.

II Politický úvod: účel usmernení

„Usmerneniami EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa“ (ďalej len „usmernenia“) EÚ zdôrazňuje význam dôležitých medzinárodných a európskych právnych dokumentov, noriem a štandardov týkajúcich sa ľudských práv, ako aj politických záväzkov relevantných pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, najmä Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Deklarácie práv dieťaťa, medzinárodných dohovorov o ľudských právach, Dohovoru o právach dieťaťa a jeho dvoch opčných protokolov, Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, štatútu Medzinárodného trestného súdu, ako aj Miléniovej deklarácie a rozvojových cieľov tisícročia, deklarácie a akčného plánu „Svet vhodný pre deti“ z UNGASSU -u v roku 2002, ako aj iných nástrojov a noriem týkajúcich sa práv dieťaťa uvedených v prílohe II.

EÚ opätovne potvrdzuje svoje odhodlanie dodržiavať, ako prioritu svojej zahraničnej politiky v oblasti ľudských práv, presadzovanie a ochranu VŠETKÝCH práv dieťaťa, t.j. osôb do 18 rokov, pri zohľadnení najlepších záujmov dieťaťa a jeho práva na ochranu pred diskrimináciou a na účasť v rozhodovacích procesoch, na základe zásad demokracie, rovnosti, nediskriminácie, mieru a sociálnej spravodlivosti a univerzálnosti, nedeliteľnosti, vzájomnej závislosti a vzájomného prepojenia všetkých ľudských práv vrátane práva na rozvoj.

Na dosiahnutie týchto cieľov bude EÚ presadzovať všeobecné opatrenia uvedené v týchto usmerneniach, ako aj konkrétnu činnosť v prioritných oblastiach na základe stratégií vykonávania, o ktorých sa rozhodne osobitne. Prijatím integrovaného prístupu k **presadzovaniu a ochrane práv dieťaťa** EÚ **týmito usmerneniami** doplní svoje usmernenia z roku 2003 o deťoch v ozbrojených konfliktoch, ktoré budú aj naďalej usmerňovať činnosť EÚ v danej oblasti.

Usmernenia budú prínosné najmä:

- pri zabezpečení väčšej váhy pre práva dieťaťa v rámci medzinárodného programu s cieľom pokročiť, najmä na vnútroštátnej úrovni, v ich uplatňovaní a zastaviť porušovanie práv dieťaťa vo svete,,
- pri zdôrazňovaní záväzku EÚ plne uplatňovať práva dieťaťa, ktoré sú zakotvené v príslušných medzinárodných nástrojoch, obzvlášť v Dohovore o právach dieťaťa a jeho opčných protokoloch,
- pri zdôrazňovaní toho, že práva dieťaťa sú neodňateľnou, integrálnou a nedeliteľnou súčasťou všeobecných ľudských práv a že všetky práva, ktoré uznáva Dohovor o právach dieťaťa, sú rovnocenné, hoci činnosť na zabezpečenie ich uplatňovania je potrebné prioritizovať v závislosti od konkrétneho vnútroštátneho kontextu,
- pri podpore procesu vykonávania Dohovoru o právach dieťaťa a jeho dvoch opčných protokolov a iných medzinárodných i regionálnych nástrojov a noriem týkajúcich sa práv dieťaťa,
- pri zvyšovaní povedomia o činnosti EÚ v oblasti práv dieťaťa v rámci EÚ aj v tretích krajinách,

- pri podpore uplatňovania hľadiska práv dieťaťa v politike a činnosti EÚ a pri zvyšovaní kapacít všetkých príslušných aktérov EÚ v oblasti práv dieťaťa,
- pri presadzovaní synergii a posilňovaní medziinštitucionálnej spolupráce, ako aj pri dopĺňaní aktivít inštitúcií EÚ vrátane iniciatív v oblasti práv dieťaťa, ktoré podporuje Európska komisia,
- ako ďalší operačný nástroj EÚ, ktorý sa použije pri politických kontaktoch s tretími krajinami a na medzinárodných fórach v akejkoľvek oblasti týkajúcej sa presadzovania a ochrany práv dieťaťa.

III Operatívne usmernenia

A) Základné zásady

EÚ bude vo vzťahoch s tretími krajinami a na medzinárodných fórach predovšetkým:

- aktívne podporovať svoje ciele týkajúce sa presadzovania a ochrany práv dieťaťa ako integrálnej súčasť vonkajšej politiky EÚ v oblasti ľudských práv, a to aj v kontexte rozvoja, mieru a bezpečnosti, a ďalej podporovať začlenenie týchto cieľov do iných vonkajších politík EÚ prostriedkami ako politický dialóg, rozvojová spolupráca, humanitárna pomoc a prístupový proces,

- pri vykonávaní týchto cieľov uplatňovať prístup založený na ľudských právach podľa všeobecných zásad Dohovoru o právach dieťaťa, konkrétne nediskriminácia, najlepšie záujmy dieťaťa, účasť dieťaťa, prežitie a rozvoj dieťaťa,
- podporovať holistický prístup, aby tým znovu potvrdila nedeliteľnosť, vzájomnú závislosť a vzájomné prepojenie práv dieťaťa, pričom sa bude venovať zvýšená pozornosť prioritným oblastiam záujmu,
- napredovať v presadzovaní a ochrane práv dieťaťa v plnom súlade s príslušnými medzinárodnými nástrojmi a normami, najmä Dohovorom o právach dieťaťa, tým, že sa prijímú všetky potrebné legislatívne, administratívne a iné opatrenia, predovšetkým prierezové opatrenia, ktoré Výbor pre práva dieťaťa označil za „všeobecné vykonávacie opatrenia“¹,
- vyvíjať úsilie o budovanie kapacít zodpovedných subjektov (štátov a vlád, aby si plnili svoje povinnosti), ako aj držiteľov práv (detí, aby mali svoje práva a uplatňovali si ich).

B) Ciele EÚ

- tretím krajinám pripomínať, podnecovať ich a podporovať ich úsilie o dodržiavanie a plnenie právnych povinností, ako aj osobitných záväzkov k presadzovaniu a ochrane práv dieťaťa v súlade s medzinárodným právom a politickými záväzkami, s osobitným dôrazom na povinnosti obsiahnuté v Dohovore o právach dieťaťa a jeho opčných protokoloch, v deklarácii a akčnom pláne „Svet vhodný pre deti“ z UNGASS-u, v Miléniovej deklarácii a rozvojových cieľoch tisícročia a v príslušných ustanoveniach dokumentu o výsledkoch svetového samitu a podporovať ich pri napĺňaní týchto povinností a záväzkov,

¹ Všeobecná pripomienka 5 (2003)

- zvyšovať povedomie a podporovať lepšie chápanie zásad a ustanovení týkajúcich sa práv dieťaťa, ktoré sú zakotvené v Dohovore o právach dieťaťa, v jeho opčných protokoloch a iných medzinárodných a regionálnych nástrojoch a normách s významom pre práva dieťaťa.
- dopĺňať a posilňovať prebiehajúce úsilie EÚ na mnohostranných fórach a v rámci vzťahov EÚ s tretími krajinami zamerané na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa konkrétnou činnosťou v prioritných oblastiach.
- lepšie zosúladiť aktivity členských štátov aj celkovú vonkajšiu činnosť Európskej únie v oblasti práv dieťaťa.

C) Operatívne nástroje pre činnosť EÚ vo vzťahoch s tretími krajinami

EÚ na dosiahnutie týchto cieľov použije najmä tieto nástroje:

- **politický dialóg** (t.j. začlenenie práv dieťaťa do programov zasadnutí a diskusií v medzinárodných a regionálnych organizáciách a s tretími krajinami na všetkých úrovniach vrátane rozhovorov na úrovni ministrov, zasadnutí spoločného výboru, oficiálnych dialógov vedených predsedníctvom Rady, Trojky, vedúcich misie alebo Komisie) najmä s cieľom:
 - zvýšiť povedomie o právach dieťaťa a o medzinárodných normách a štandardoch týkajúcich sa ich presadzovania a ochrany,
 - podporovať ratifikáciu a účinné uplatňovanie príslušných medzinárodných nástrojov v oblasti práv dieťaťa,
 - podporovať legislatívne reformy, aby sa zabezpečil súlad vnútroštátnych právnych predpisov s medzinárodnými normami a štandardmi v oblasti práv dieťaťa,

- podporovať rozvoj nezávislých vnútroštátnych inštitúcií pre práva dieťaťa v súlade s parížskymi zásadami,
 - podporovať účinnú koordináciu medzirezortných aktivít a činností medzi orgánmi na vnútroštátnej a nižšej úrovni, ako aj pridelovanie dostatočných prostriedkov na zabezpečenie presadzovania a ochrany práv dieťaťa,
 - vytvoriť ukazovatele, ktoré zohľadňujú situáciu detí, a hodnotenia vplyvu na deti s cieľom presadzovať a ochraňovať práva dieťaťa,
 - presadzovať zaangažovanie občianskej spoločnosti do presadzovania a ochrany práv dieťaťa,
 - podporovať účasť detí na rozhodovacích procesoch v rámci presadzovania a ochrany ich práv,
- **demarše** (prípadne spolu s verejnými vyhláseniami) ako reakcia na aktuálny vývoj s dosahom na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, najmä s cieľom pripomenúť tretím krajinám, aby prijali účinné kroky na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, a to aj zohľadnením záverečných pripomienok Výboru pre práva dieťaťa a iných príslušných orgánov zmluvy s použitím informácií agentúr OSN, regionálnych organizácií, nezávislých vnútroštátnych inštitúcií a organizácií občianskej spoločnosti,
- **dvojstrannú aj viacstrannú spoluprácu** vrátane týchto opatrení:
- rozširovanie programov rozvojovej a humanitárnej pomoci so zameraním na práva dieťaťa,
 - vyzdvihovanie práv dieťaťa počas obchodných rokovaní, rozhovorov o programovaní, diskusií, v dokumentoch o stratégii jednotlivých krajín, v dialógu o rozvojových cieľoch a národných akčných plánoch pre deti, o ktorých sa hovorilo na UNGASS-e,
 - využívanie dvojstranného financovania a financovania zo strany Spoločenstva, ako aj programov rozvojovej spolupráce pri financovaní projektov na presadzovanie práv dieťaťa,

- zameranie sa na lepšie zosúladenie aktivít členských štátov aj celkovej vonkajšej činnosti Európskej únie v súvislosti s právami dieťaťa, najmä v prioritných oblastiach,
 - posilnenie vnútroštátnych štruktúr a inštitúcií, podpora legislatívnych reforiem v súlade s príslušnými medzinárodnými normami, vytváranie nezávislých inštitúcií pre práva dieťaťa v súlade s parížskymi zásadami,
 - vytvorenie ukazovateľov, ktoré zohľadňujú situáciu detí, a hodnotení vplyvu na deti;
 - podpora zapojenia občianskej spoločnosti a účasti detí.
- **Rozvoj partnerstiev a intenzívnejšia koordinácia s medzinárodnými zainteresovanými stranami**, napríklad s:
- OSN, osobitne s mechanizmami OSN pre ľudské práva, osobitnými postupmi a orgánmi zmluvy, najmä s Výborom pre práva dieťaťa;
 - organizáciami OSN, hlavne UNICEF, OHCHR, ILO, WHO, UNFPA;
 - regionálnymi organizáciami, najmä s Radou Európy a OBSE;
 - Európskym fórom o právach dieťaťa;
 - verejno-súkromnými partnerstvami, výskumnými inštitútmi;
 - občianskou spoločnosťou a medzinárodnými finančnými inštitúciami.

D) Vykonávanie

i) Všeobecná činnosť na posilnenie práv dieťaťa

EÚ je zo zásady ďalej oddaná presadzovaniu a ochrane všetkých práv dieťaťa na rovnocennom základe. Preto bude pokračovať v zvyšovaní súčasného úsilia v rámci vonkajšej politiky v oblasti ľudských práv na viacstranných fórach aj vo vzťahoch s tretími krajinami a štáty bude podnecovať k tomu, aby:

a) rešpektovali a uplatňovali medzinárodné normy a štandardy a spolupracovali s medzinárodnými mechanizmami a postupmi pre ľudské práva, a to najmä:

- zúčastnením sa, rešpektovaním a podporovaním účinného uplatňovania príslušných medzinárodných nástrojov a noriem na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, osobitne Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov, dohovorov MOP č. 138 a 182, Dohovoru o právnom postavení utečencov a jeho protokolu; Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím a Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu,
- rešpektovaním žiadostí o ochranné opatrenia, súdnych rozhodnutí, rozhodnutí a odporúčaní medzinárodných orgánov pôsobiacich v oblasti ľudských práv, ako aj Výboru pre práva dieťaťa,
- spoluprácou s príslušnými mechanizmami a postupmi OSN pre ľudské práva, tematickými mechanizmami, ako aj mechanizmami pre jednotlivé krajiny, najmä s tými, ktoré majú vplyv na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa,
- spoluprácou s príslušnými mechanizmami Rady Európy a podporou pri dodržiavaní rozhodnutí Európskeho súdu pre ľudské práva,
- spoluprácou s regionálnymi mechanizmami na zabezpečenie presadzovania a ochrany práv dieťaťa a monitorovaním pokroku.

b) posilnili kapacity na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa na vnútroštátnej úrovni, a to najmä:

- podporovaním tvorby komplexných vnútroštátnych plánov a stratégií s cieľom presadzovať a ochraňovať práva dieťaťa,
- podporovaním tvorby a posilňovania vládnych mechanizmov na koordináciu činnosti zameranej na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa na vnútroštátnej a nižšej úrovni,

c) zlepšili monitorovacie postupy a štruktúry, a to najmä:

- zlepšovaním databáz a dozorných systémov a tvorby ukazovateľov na účely zhromažďovania, analýzy a podpory šírenia dezagregovaných údajov týkajúcich sa práv dieťaťa,
- podporovaním výskumu práv dieťaťa a zahrnutím detí do výskumu a monitorovania,
- vybudovaním pozorovateľských kapacít, okrem iného vytvorením nezávislých vnútroštátnych inštitúcií pre práva dieťaťa, ako sú ombudsmani,
- zvyšovaním účasti občianskej spoločnosti.

d) podporovali pridelovanie zdrojov na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, a to najmä:

- podporovaním rozvoja a využívania nástrojov na zviditeľnenie detí v rozpočtových procesoch na vnútroštátnej a nižšej úrovni, a to aj v kontexte medzinárodnej spolupráce,
- presadzovaním hodnotenia vplyvu ekonomických a sociálnych politík na deti,

e) podporovali právnu reformu zameranú na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa, a to najmä:

- podnecovaním a podporou prijímania a preskúmania vnútroštátnych právnych predpisov, aby boli v súlade s príslušnými medzinárodnými normami a štandardami v oblasti práv dieťaťa, najmä s Dohovorom o právach dieťaťa a jeho opčnými protokolmi,
- podnecovaním a podporou zvýšenia kapacít orgánov činných v trestnom konaní na vyšetrowanie porušení práv dieťaťa, ako aj tvorby postupov vyšetrowania a stíhania porušení práv dieťaťa, ktoré zohľadnia záujmy detí.

f) bojovali proti porušovaniu práv dieťaťa a odrádzovali od neho, a to najmä:

- zákazom porušovania práv dieťaťa a zlého zaobchádzania s deťmi v práve vrátane trestného práva a ukončením beztrestnosti porušovania práv dieťaťa,
- odsúdením všetkých foriem porušenia práv dieťaťa na najvyššej úrovni, a to aj ich zahrnutím medzi trestné činy v trestnom práve,
- účinnými legislatívnymi, administratívnymi, justičnými a inými opatreniami, aby sa neporušovali práva dieťaťa, ktoré patria do súdnej právomoci štátu, a aby sa bojovalo proti beztrestnosti takých porušení práv dieťaťa,
- zriadením vnútroštátnych právnych záruk na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa,
- umožnením účinnej odbornej prípravy pre predstaviteľov orgánov činných v trestnom konaní a iných odborných pracovníkov pracujúcich s deťmi a pre deti, aby sa podporila ochrana práv dieťaťa, ako aj zabezpečením súladu s medzinárodnými normami a nástrojmi,

- umožnením zotavenia, rehabilitácie a opätovného začlenenia do spoločnosti pre obeť porušovania práv dieťaťa.
- g) *deťom umožnili efektívnejšiu a jednoduchšiu účasť na rozhodovaní a vykonávaní politik, ktoré sa ich týkajú***
- h) *zvýšili schopnosť rodín a dozoru naplno vykonávať svoje úlohy v súvislosti s ochranou práv dieťaťa***
- i) *podporovali rozvoj osvetových programov v oblasti práv dieťaťa, a to najmä:***
- podporou kampaní, ktoré verejnosť informujú o právach dieťaťa a zabezpečujú presadzovanie a ochranu práv dieťaťa,
 - podporou zahrnutia práv dieťaťa do učebných osnov škôl a tvorby programov odbornej prípravy vo všetkých relevantných oblastiach.

ii) Konkrétna činnosť na posilnenie práv dieťaťa v prioritných oblastiach

V celkovom rámci týchto usmernení sa bude v prioritných oblastiach vykonávať konkrétna činnosť na základe osobitných stratégií vykonávania, ktoré doplnia tieto usmernenia. Aby EÚ mohla lepšie riešiť rôzne balíky práv dieťaťa v jednotlivých časových úsekoch, pracovná skupina pre ľudské práva (COHOM) vyberie na dva roky určitú prioritnú oblasť a vypracuje sa náležitá stratégia vykonávania. Prioritná oblasť sa pravidelne preskúmava a môže sa zmeniť. Prvou prioritnou oblasťou bude oblasť: „Všetky formy násilia na deťoch“, pričom stratégia jej vykonávania je uvedená v prílohe I.

iii) Úloha pracovných skupín Rady

Pracovná skupina pre ľudské práva (COHOM) bude, v súlade so svojím mandátom a v úzkej koordinácii a spolupráci s ďalšími príslušnými pracovnými skupinami Rady, sledovať uplatňovanie usmernení na presadzovanie a ochranu práv dieťaťa a následné kroky prijaté v súvislosti s nimi.

Toto zahŕňa:

- podporu začlenenia otázky presadzovania a ochrany práv dieťaťa do príslušných politík a činností EÚ,
- skúmanie uplatňovania usmernení v primeraných intervaloch a formou stretnutí ad hoc,
- každoročné predkladanie správ Rade o pokroku dosiahnutom pri uplatňovaní týchto usmernení prostredníctvom PBV, prípadne COREPER-u.

iv) Neformálna platforma pre výmenu názorov s vonkajšími tretími stranami

Pri uplatňovaní týchto usmernení si členovia COHOM-u môžu vo vhodných prípadoch neformálne vymieňať názory s vonkajšími tretími stranami, najmä s MVO a medzinárodnými organizáciami. Komisia je tohto procesu plne zapojená. Dodržiava sa rozhodnutie Rady 2001/264/ES z 19. marca 2001 o bezpečnostných nariadeniach Rady.¹

E) Monitorovanie a predkladanie správ

Pri monitorovaní pokroku v uplatňovaní týchto usmernení sa EÚ vzhľadom na široký rozsah týchto usmernení bude usilovať o časté využívanie odborných znalostí príslušných aktérov mimo EÚ, osobitne orgánov a mechanizmov OSN, osobitných postupov, orgánov zmluvy o OSN, najmä Výboru pre práva dieťaťa a organizácií OSN, hlavne OHCHR, UNICEF, WHO, UNDP, MOP, UNFPA, ako aj občianskej spoločnosti, pričom s nimi bude úzko spolupracovať.

¹ Odkaz: Ú. v. ES L 101, 11.4.2001, s. 1.

F) Hodnotenie

Pracovná skupina Rady pre ľudské práva (COHOM):

- preskúma tieto usmernenia a stratégiu vykonávania každé dva roky od ich prijatia,
 - zameria prvé preskúmanie usmernení na pokrok dosiahnutý pri ich uplatňovaní a na návrhy na ďalšie zlepšenia, ako aj na posúdenie toho, či sa má prioritná oblasť ponechať až do ďalšieho preskúmania alebo zmeniť, a toto preskúmanie predloží Rade,
 - zameria prvé preskúmanie stratégie vykonávania pilotného programu na pokrok dosiahnutý pri tvorbe stratégií jednotlivých krajín,
 - pokúsi sa určiť ďalšie spôsoby spolupráce s organizáciami OSN a regionálnymi medzivládnyimi organizáciami, MVO a inými príslušnými aktérmi pri uplatňovaní a monitorovaní týchto usmernení a v prípade potreby príslušné návrhy predloží COREPER-u alebo Rade,
 - podporí a dohliadne na zvýšené uplatňovanie hľadiska presadzovania a ochrany práv dieťaťa vo všetkých príslušných politikách EÚ, na regionálnych i mnohostranných fórach a aktívne bude rozširovať tieto usmernenia a presadzovať ich uplatňovanie zo strany členských štátov, Komisie EÚ a Európskeho parlamentu.
-

Stratégia vykonávania pre prioritnú oblasť „Všetky formy násilia na deťoch“**I Úvod**

Na zabezpečenie konkrétnej činnosti pri uplatňovaní „Usmernení EÚ pre presadzovanie a ochranu práv dieťaťa“ sa ako prvá prioritná oblasť týchto usmernení vybrala oblasť „Všetky formy násilia na deťoch“.

Násilie na deťoch prestupuje kultúrne zázemie, spoločenské postavenie, vzdelanie, príjem a etnický pôvod a predstavuje obzvlášť rozšírené porušovanie práv dieťaťa, ktoré ohrozuje aj rozvojové potreby detí. Životy detí všetkých vekových skupín v každom regióne na svete stále ohrozujú rozličné formy násilia, medzi ktoré patrí fyzické, mentálne, psychologické a sexuálne násilie, týranie a iné kruté, nehumánne a ponižujúce zaobchádzanie, zneužívanie a využívanie detí, branie rukojemníkov, domáce násilie, obchodovanie a predaj detí a ich orgánov, pedofília, detská prostitúcia, detská pornografia, detská sexuálna turistika, násilie spôsobené gangami, škodlivé tradičné zvyklosti akejkoľvek povahy a telesné tresty v školách. Napríklad podľa oficiálnych odhadov v roku 2002 okolo 150 miliónov dievčat a 73 miliónov chlapcov mladších ako 18 rokov malo skúsenosť s núteným sexuálnym stykom alebo inými formami sexuálneho násilia. Predpokladá sa, že 100 až 140 miliónov dievčat a žien podstúpilo vo svete mrzačenie/obriezku ženských pohlavných orgánov. V roku 2004 bolo 126 miliónov detí nútených k nebezpečnej práci.

Hoci následky násilia na deti sa môžu rôzniť podľa jeho povahy a vážnosti, vo väčšine prípadov sú krátkodobé i dlhodobé dôsledky vážne a škodlivé. Zraniteľnosť detí a ich závislosť od dospelých si vyžaduje zvýšenú starostlivosť a odhodlanú medzinárodnú činnosť na ich ochranu pred všetkými formami násilia.

II Ciele

Na zvýšenie ochrany detí pred všetkými formami násilia EÚ použije dvojzložkový prístup, ktorý vychádza z globálnej „Štúdie o násilí páchanom na deťoch“ od generálneho tajomníka OSN:

- I. *Zdôrazňovanie globálnej povahy otázky násilia páchaného na deťoch, ktoré sa týka všetkých častí sveta a tam, kde je to vhodné (najmä na príslušných fórach OSN), presadzovanie celosvetovej podpory pre odporúčania štúdie generálneho tajomníka OSN,*
- II: *Podpora adresnej činnosti v jednotlivých krajinách, aby sa predchádzalo a bojovalo proti všetkým formám násilia na deťoch, pričom sa zohľadnia rôzne formy násilia páchaného na deťoch v rozličných krajinách/regiónoch sveta.*

III Operatívna časť

Na dosiahnutie uvedených cieľov EÚ bude konať v týchto oblastiach:

- i) ***Presadzovanie štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch ako referenčného dokumentu s celosvetovou platnosťou pre predchádzanie a boj proti všetkým formám násilia páchaného na deťoch***

Nutné kroky:

- je potrebné, aby EÚ na príslušných fórach OSN, medzinárodných a regionálnych fórach verejne podporovala štúdiu generálneho tajomníka OSN a jej zistenia a presadzovala následné kroky a uplatňovanie odporúčaní, ktoré obsahuje,

- je potrebné, aby EÚ na valnom zhromaždení OSN konkrétne podporila vytvorenie mandátu pre osobitného zástupcu OSN pre násilie páchané na deťoch, ako to odporúča štúdia generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch,
- je potrebné, aby EÚ aj pri dvojstranných kontaktoch s tretími krajinami náležite odkazovala na **odporúčania i celý text** štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch, ako na kľúčový referenčný dokument pre činnosť EÚ v oblasti násilia páchaného na deťoch.

ii) Presadzovanie ratifikácie a účinného uplatňovania medzinárodných nástrojov oblasti ľudských práv, ktoré sa týkajú boja proti násiliu páchanému na deťoch, ako sú najmä Dohovor o právach dieťaťa a jeho opčné protokoly, Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu a jeho opčný protokol, Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien a jeho opčný protokol, Dohovory MOP č. 138 a 182, Dohovor OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu a Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi dopĺňajúci Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu.

Nutné kroky:

- je potrebné, aby EÚ uznala vhodnosť zvýšeného úsilia o ukončenie ratifikačného procesu zo strany tých štátov, ktoré ešte neratifikovali dva opčné protokoly k Dohovoru o právach dieťaťa, a **presadzovala účinné** uplatňovanie týchto opčných protokolov,

- je potrebné, aby EÚ zvýšila úsilie o podporu **ratifikácie** Dohovoru o právach dieťaťa, jeho opčných protokolov a iných medzinárodných a regionálnych nástrojov, ktoré sa týkajú otázky násilia páchaného na deťoch, tak na medzinárodných fórach pre ľudské práva, ako aj v dvojstranných kontaktoch s tretími krajinami, ak je to vhodné,
- je potrebné, aby na medzinárodných i regionálnych fórach pre ľudské práva, ako aj v dvojstranných kontaktoch s tretími krajinami EÚ kládla osobitný dôraz na presadzovanie **účinného uplatňovania** ustanovení Dohovoru o právach dieťaťa a jeho dvoch opčných protokolov, ako aj uplatňovania iných príslušných medzinárodných a regionálnych noriem a štandardov a presadzovala účinné nadväzné kroky a naplnenie príslušných politických záväzkov, najmä výsledkov a cieľov 27. osobitného zasadnutia Valného zhromaždenia venovaného presadzovaniu práv dieťaťa (UNGASS) a jeho časovo vymedzeného akčného plánu z roku 2002 „Svet vhodný pre deti“, ustanovení Miléniovej deklarácie, časovo vymedzených rozvojových cieľov tisícročia, ako aj dokumentu zo záverov svetového samitu z roku 2005.

iii) *Rozvoj stratégií pre jednotlivé krajiny v záujme predchádzania a boja proti všetkým formám násilia páchaného na deťoch*

Aby sa celosvetová činnosť na boj proti všetkým formám násilia páchaného na deťoch doplnila o konkrétne opatrenia pre jednotlivé krajiny, EÚ vytvorí *stratégie pre jednotlivé krajiny* na adresnú činnosť v tretích krajinách, v ktorých zohľadní prevažné formy násilia v rozličných krajinách a regiónoch sveta a zameria sa aj na rodový rozmer násilia páchaného na deťoch.

- a) Základom pri tvorbe týchto stratégií bude najskôr komplexné zhodnotenie situácie v jednotlivých krajinách, pokiaľ ide o násilie páchané na deťoch, ktoré vypracuje EÚ. Takéto hodnotenie by malo v čo najväčšej možnej miere vychádzať z existujúcich materiálov, najmä z UNICEF-u, osobitných mechanizmov OSN, vládnych zdrojov a príslušných aktérov občianskej spoločnosti.

b) Na základe takýchto komplexných zhodnotení a ak je to vhodné, po zohľadnení odporúčaní štúdie generálneho tajomníka OSN o násilí páchanom na deťoch, záverečných pripomienok Výboru pre práva dieťaťa a iných príslušných orgánov zmluvy o ľudských právach, odporúčaní mechanizmov pre ľudské práva, ako aj relevantných informácií, ktoré poskytnú zainteresované strany, najmä organizácie OSN, ako sú OHCHR, UNICEF, WHO, ILO a UNFPA, regionálne organizácie a organizácie občianskej spoločnosti, **by stratégie pre jednotlivé krajiny mohli tvoriť tieto prvky:**

- presadzovanie rýchlej **ratifikácie** Dohovoru o právach dieťaťa a jeho dvoch opčných protokolov a iných medzinárodných i regionálnych nástrojov a noriem v oblasti ľudských práv v záujme predchádzania a riešenia všetkých foriem násilia páchaného na deťoch,
- presadzovanie **stiahnutia výhrad** k Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčným protokolom, ktoré nie sú v súlade s cieľom a zámerom dohovoru a jeho opčných protokolov alebo sú inak v rozpore s medzinárodným právom,
- presadzovanie **účinného uplatňovania** Dohovoru o právach dieťaťa a jeho opčných protokolov a prípadne iných regionálnych a medzinárodných nástrojov a noriem, ako aj presadzovanie následných krokov a plnenia politických záväzkov s osobitným významom pre boj proti násiliu páchanom na deťoch,
- presadzovanie a podpora **právnej reformy**, aby sa do vnútroštátnych právnych predpisov zahrnul zákaz všetkých foriem násilia páchaného na deťoch a aby sa bojovalo proti beztrestnosti,
- podnecovanie a podpora vytvorenia **nezávislých vnútroštátnych monitorovacích mechanizmov a mechanizmov** ohlasovania a **podávania sťažností** orientovaných na deti, ako aj postupov týkajúcich sa prípadov násilia, spolu s tvorbou príslušných postupov a podporných služieb orientovaných na deti,

- presadzovanie a podpora **aktívneho začlenenia detí** do tvorby a uplatňovania monitorovacích systémov a mechanizmov,
- presadzovanie a podpora zriadenia **nezávislých vnútroštátnych inštitúcií** na zlepšenie predchádzania a boja proti všetkým formám násilia páchaného na deťoch,
- presadzovanie a podpora **vytvorenia vnútroštátnych stratégií, akčných plánov a politík** pre problém násilia na deťoch, ktoré medzi iným presadzujú nenásilné hodnoty a osvetu, uprednostňujú prevenciu a zohľadňujú rodový rozmer násilia a ktoré sú náležite podporené prídelením potrebných rozpočtových prostriedkov,
- podnecovanie a podpora rozvoja a vykonávania **vnútroštátneho zberu, analýzy a šírenia údajov**, ako aj podpora príslušných výskumných iniciatív,
- presadzovanie a podpora opatrení na budovanie kapacít pre osoby, ktoré pracujú s deťmi a v záujme detí, aby sa zvýšila ochrana detí pred násilím a aby fungovala prevencia, odhaľovanie a reakcia na všetky formy násilia páchaného na deťoch,
- presadzovanie a podpora poskytovania služieb **orientovaných na deti, ktoré obetiam pomôžu v sociálnej reintegrácii a návrate do pôvodného stavu**, v záujme podpory vytvorenia prevenčných mechanizmov a justičných systémov pre mladistvých, ktoré zohľadňujú záujmy detí,
- presadzovanie a podpora zriadenia **mechanizmov zodpovednosti v záujme ukončenia beztrestnosti a postavenia všetkých páchatel'ov násilia na deťoch pred súd.**

- c) Po rozhodnutí o zozname krajín, v ktorých je nutná osobitná činnosť, COHOM prijme potrebné opatrenia na vytvorenie hodnotení jednotlivých krajín a vypracuje návrh **stratégií pre jednotlivé krajiny**, kde uvedie obzvlášť relevantné formy násilia páchaného na deťoch s konkrétnymi návrhmi ich riešenia.

COHOM predloží návrh stratégií pre jednotlivé krajiny vedúcim misií EÚ v jednotlivých krajinách na ďalšie podnety, hodnotenie a podporu na miestnej úrovni. Po prijatí podnetov COHOM prijme stratégie pre jednotlivé krajiny a začne ich uplatňovať.

- d) V prvej fáze uplatňovania usmernení sa zriadi **pilotný program** na urýchlenie konkrétnej činnosti EÚ proti násiliu páchanému na deťoch v rôznych častiach sveta, ktorý sústreďí činnosť EÚ najviac na desať krajín z rozličných regiónov podľa rôznych kritérií vymedzených štúdiou OSN o násilí páchanom na deťoch. Pri výbere krajín, ktoré sa zahrnú do pilotného programu, by EÚ mala zvlášť prihliadať na krajiny, s ktorými už nadviazala dialógy alebo konzultácie o ľudských právach, čo umožní EÚ včasne a systematicky začleniť otázku násilia páchaného na deťoch do týchto dialógov alebo konzultácií o ľudských právach.

iv) Spolupráca s inými príslušnými aktérmi

Aby sa čo najlepšie využili existujúce odborné znalosti, EÚ sa pri svojej činnosti na boj proti násiliu páchanému na deťoch bude zo zásady snažiť o maximálnu spoluprácu so subjektami mimo EÚ, ako sú najmä:

- príslušné mechanizmy OSN, hlavne osobitné postupy a orgány zmluvy o ľudských právach, najmä Výbor pre práva dieťaťa,
- organizácie OSN, hlavne OHCHR, UNICEF, WHO, UNDP, MOP, UNFPA,
- iné medzinárodné organizácie, najmä Rada Európy,
- medzinárodné, vládne a mimovládne organizácie, ktoré sa na miestnej úrovni angažujú v ochrane detí, vrátane sietí ochrany detí.

EÚ v záujme toho **posilní existujúce partnerstvá**, najmä s OSN, Radou Európy¹ a OBSE, zvlášť v oblasti výskumu a systematického zberu, analýzy a šírenia údajov a pri vypracúvaní vhodných stratégií reakcie pre jednotlivé krajiny a zároveň **zväží vytvorenie nových partnerstiev** s ďalšími potenciálnymi spojencami, ako sú verejno-súkromné partnerstvá, akademické inštitúcie, organizácie občianskej spoločnosti a medzinárodné finančné inštitúcie.

v) Monitorovanie a predkladanie správ

COHOM prijme potrebné opatrenia na monitorovanie dosiahnutého pokroku v stratégiách pre jednotlivé krajiny.

¹ Pozri Memorandum o porozumení medzi Radou Európy a Európskou úniou z 10. mája 2007, najmä článok 21 – CM (2007) 74.

Vedúci misií EÚ by v krajinách, na ktoré sa vzťahujú stratégie pre krajiny v oblasti násilia páchaného na deťoch, mali zahrnúť túto tému do svojich pravidelných správ o ľudských právach a v prípade potreby by o významnom vývoji mali informovať aj ad hoc.

Okrem správ a iných relevantných informácií zo zdrojov EÚ bude monitorovanie vývoja situácie v otázke násilia páchaného na deťoch vychádzať aj z iných hodnoverných informácií, najmä z mechanizmov a organizácií OSN, zvlášť orgánov zmluvy, a najmä Výboru pre práva dieťaťa a UNICEF-u.

Zohľadnia sa aj relevantné informácie, ktoré poskytnú organizácie občianskej spoločnosti a siete ochrany detí. Je žiaduce zabezpečiť účasť detí na monitorovacom procese všade, kde je to možné.

IV Nástroje EÚ

Okrem toho, že EÚ vo vhodných prípadoch zahŕnie otázku násilia páchaného na deťoch do politického dialógu a demaršov, určí najmä možnosti použitia dvojstranného financovania, prípadne financovania zo strany Spoločenstva, ako podporný prostriedok pre konkrétne opatrenia na boj proti násiliu páchanom na deťoch v súlade s týmito usmerneniami a ich stratégiou vykonávania.

V Hodnotenie

Prvé preskúmanie stratégie vykonávania COHOM uskutoční dva roky po prijatí týchto usmernení, pričom sa zameria na pilotný program a proces tvorby stratégií pre jednotlivé krajiny. V rámci tohto preskúmania COHOM tiež posúdi, či sa má prioritná oblasť „Všetky formy násilia na deťoch“ ponechať nezmenená až do ďalšieho pravidelného preskúmania, alebo či sa má zmeniť.

Neúplný zoznam medzinárodných noriem, štandardov a zásad, na ktoré sa EÚ môže odvolávať pri kontakte s tretími krajinami v súvislosti s presadzovaním a ochranou práv dieťaťa

I. Nástroje OSN v oblasti ľudských práv

a. Zmluvy a protokoly

Dohovor o právach dieťaťa (CRC), 1989,

Opčný protokol o predaji detí, detskej prostitúcii a detskej pornografii, 2000,

Opčný protokol o účasti detí v ozbrojených konfliktoch, 2000

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966,

Opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, 1966,

Druhý opčný protokol k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach, ktorého cieľom je zrušenie trestu smrti, 1989

Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 1966

Medzinárodný dohovor o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie, 1965

Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, 1979,

Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, 1999

Medzinárodný dohovor o ochrane práv všetkých migrujúcich pracovníkov a členov ich rodín, 1990

Dohovor o postavení utečencov, 1951

Protokol o postavení utečencov, 1966

Dohovor o znížení počtu osôb bez štátnej príslušnosti, 1961

Dohovor proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, 1984

Opčný protokol k Dohovoru OSN proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, 2002

b. Deklarácie

Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948

Miléniová deklarácia OSN, 2000

Deklarácia a akčný plán „Svet vhodný pre deti“, 2002

Deklarácia Svetovej konferencie proti rasizmu, rasovej diskriminácii, xenofóbii a súvisiacej netolerancii (durbanská deklarácia), 2001

Parížske záväzky k ochrane detí pred nezákonným náborom alebo využívaním zo strany ozbrojených síl alebo ozbrojených skupín (parížske záväzky), 2007

c. Zásady, pravidlá, usmernenia a iné normatívne nástroje

Štandardné minimálne pravidlá OSN pre správu justície pre mladistvých (pekingské pravidlá), 1985

Pravidlá OSN na ochranu mladistvých zbavených slobody (havanské pravidlá), 1990

Usmernenia OSN pre predchádzanie delikvencie mladistvých (rijádske usmernenia), 1990

Základné zásady využívania nápravnej úlohy justície v trestných veciach, 2002

Usmernenia pre spravodlivosť vo veciach zahŕňajúcich obeť a svedkov zločinov z radov detí, 2005

Usmerňujúce zásady pre vnútorné presídľovanie (Dengove zásady), 1998

Deklarácia o sociálnych a právnych zásadách súvisiacich s ochranou a blahobytom detí s osobitným dôrazom na umiestňovanie do pestúnskej opatery a adopciu na vnútroštátnej a medzinárodnej úrovni, 1986

Zásady a usmernenia o deťoch spojených s ozbrojenými jednotkami alebo ozbrojenými skupinami (parížske zásady), 2007

II. Medzinárodné dohovory o práci

Dohovor o minimálnom veku na prijatie do zamestnania (č. 138), 1973

Dohovor č. 182 o zákaze a okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce, 1999

Dohovor č. 169 o pôvodných a kmeňových obyvateľoch v nezávislých krajinách, 1989

III. Nástroje medzinárodného humanitárneho práva

Ženevské dohovory, najmä IV. dohovor o ochrane civilných osôb počas vojny, 1949

I. protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí medzinárodných ozbrojených konfliktov, 1967

II. protokol k Ženevským dohovorom o ochrane obetí ozbrojených konfliktov nemajúcich medzinárodný charakter, 1967

Dohovor o zákaze používania, hromadenia, výroby a transferu protipechotných mín a o ich likvidácii (ottavská zmluva), 1997

IV. Nástroje medzinárodného práva trestného

Štatút Medzinárodného trestného súdu (Rímsky štatút), 1998

Protokol o prevencii, potláčaní a trestaní obchodovania s ľuďmi, osobitne so ženami a deťmi, ktorým sa dopĺňa Dohovor Organizácie Spojených národov proti nadnárodnému organizovanému zločinu, 2000

V. Nástroje medzinárodného práva súkromného

Haagsky dohovor o civilných aspektoch medzinárodných únosov detí, 1980

Haagsky dohovor o ochrane detí a o spolupráci pri medzištátnych osvojeniach, 1993

VI. Európske nástroje pre ľudské práva

Charta základných práv Európskej únie (najmä čl. 24 o právach dieťaťa)

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, 1950

Európska sociálna charta, 1961

Európsky dohovor o výkone práv detí, 1996

Európsky dohovor o predchádzaní mučeniu a neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu, 1987

Zmluva o Európskej únii (článok 11), 1992

Európsky konsenzus o rozvoji:

Časť I – EÚ (hl. ods. 5, 7)

Časť II – ES (hl. ods. 97, 101, 103)

Nástroje Spoločenstva a iné opatrenia:

- júl 2006: schválenie oznámenia Komisie EÚ: „K stratégii EÚ v oblasti práv dieťaťa“, ktoré je súčasťou širšieho a dlhodobého „Paktu pre dieťa“ EÚ na presadzovanie práv dieťaťa v rámci Únie i vo vonkajšej činnosti,
- jún 2007: zriadenie „Európskeho fóra pre práva dieťaťa“,
- nadchádzajúci akčný plán Komisie pre práva dieťaťa vo *vonkajších vzťahoch*,

– 2007: oznámenie Komisie „Smerom k európskemu konsenzu o humanitárnej pomoci“, ktoré vyzýva na dodržiavanie medzinárodného práva pri poskytovaní humanitárnej pomoci.

VII. Africké regionálne nástroje pre ľudské práva

Africká charta o ľudských právach a právach národov, 1981

Protokol o právach žien v Afrike k Africkej charte o ľudských právach a právach národov, 2000

Africká charta o právach a blahobyte dieťaťa, 1990

VIII. Medziamerické regionálne nástroje

Americký dohovor o ľudských právach, 1969

Dodatkový protokol k Americkému dohovoru o ľudských právach v oblasti hospodárskych, sociálnych a kultúrnych práv (salsalvadorský protokol), 1988

Medziamerický dohovor o predchádzaní, postihovaní a odstránení násilia na ženách, 1994

Medziamerický dohovor o medzinárodnom obchodovaní s maloletými, 1994

Medziamerický dohovor o medzinárodnom navracaní detí, 1989.